

*Рожелюк В. М., к. е. н., доцент
Тернопільський національний економічний університет*

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА

Система внутрішнього аудиту на підприємстві створюється для задоволення потреб внутрішніх користувачів економічної інформації, зокрема, керівництва і власників, для забезпечення їх достовірною інформацією про ефективність діяльності та управління. Отже, порядок і методики його здійснення, цілі і завдання визначаються їх потребами, Законодавчою основою для організації внутрішнього аудиту на підприємствах є Господарський кодекс.

Організація системи внутрішнього аудиту дає можливість органам управління своєчасно і ефективно виявляти відхилення, коригувати управлінські рішення щодо господарської діяльності, оскільки використовує процедури попереднього, поточного і послідуєчого контролю.

Якість обліково-аналітичної інформації, на підставі якої приймаються управлінські рішення, прямо пов'язана з ефективністю діяльності підприємства. В таких умовах розширюється коло завдань і функцій внутрішнього аудиту, виникає потреба у спрямуванні уваги не тільки на господарські процеси всередині господарюючого суб'єкта, а й на зовнішнє середовище.

Вагомим чинником, що впливає на організацію системи внутрішнього аудиту, є співставлення вигод від її функціонування і витрати на її створення. Слід враховувати, що складність організації аудиту безпосередньо пов'язана з вартістю використання конкретних засобів контролю і потенційними збитками в разі його відсутності. Витрати на організацію і функціонування контролю містять також витрати, пов'язані з перекваліфікацією працівників, але, в сукупності не повинні перевищувати віддачу.

Аудитори всіх країн світу користуються Міжнародними стандартами аудиту, розробленими Комітетом з міжнародної

аудиторської практики і затвердженими Радою Міжнародної Федерації бухгалтерів, у багатьох країнах світу існують національні нормативи аудиту, які у більшості своїй, не суперечать міжнародним.

Важко визначити оптимальну структуру системи внутрішнього аудиту у співвідношенні з обліковою службою і іншими складовими апарату управління, так як на неї впливає ряд чинників: розмір і фінансовий стан підприємства, специфіка виробництва і реалізації продукції, забезпеченість кваліфікованими і досвідченими кадрами. Вагомим чинником, що впливає на організацію системи внутрішнього аудиту, є співставлення вигляд від її функціонування і витрати на її створення.

Рівень складності системи внутрішнього аудиту залежить від окремих факторів: організаційно-правові, фінансові, кадрові. Крім того, організація ефективної системи внутрішнього аудиту пов'язана із певними фінансовими витратами на використання конкретних засобів контролю, які слід співставляти із потенційними втратами у випадку їх відсутності.

Робота служби внутрішнього аудиту організовується відповідно до потреб керівництва (власників) та особливостей підприємства, зокрема: - організаційно-управлінської структури і правової форми; - наявності філій, відокремлених підрозділів і дочірніх підприємств; - кількості видів діяльності та галузей тощо.

Основними завданнями, які ставляться перед службою внутрішнього аудиту, є: перевірка своєчасності, повноти, правильності і достовірності документування та відображення в обліку господарських операцій відповідно до визначеної облікової політики; контроль за збереженням та ефективним використанням активів підприємства; перевірка відповідності обліку встановленим нормативам та господарських операцій – чинному законодавству; оцінка ефективності діяльності підрозділів підприємства; виявлення зон інформаційного та економічного ризику у структурі підприємства; консультування персоналу підприємства в межах своїх повноважень; підготовка рекомендацій щодо ліквідації недоліків у функціонуванні підприємства тощо.

Повноваження та методи роботи служби внутрішнього аудиту досить різноманітні і залежать від багатьох чинників. Сучасні умови господарювання і посилення конкуренції сприяють появі

нових важливих функцій таких підрозділів, коригуванню посадових обов'язків і методів роботи.

Поступово увага внутрішніх контролерів звертається з обліково-аналітичної системи менеджменту підприємства на вивчення зовнішнього середовища, на предмет виявлення ризиків і чинників впливу на безпеку бізнесу. Адже такі ризики існують і для підприємств із зразковою відлагодженою обліковою системою та задовільним фінансовим станом.

Певне значення має також ступінь незалежності внутрішнього аудиту від керівництва (якщо це не власники), яка дає можливість об'єктивно оцінювати якість управлінських рішень та їх ефект.

Відповідно до цього, для належної і успішної роботи служб внутрішнього аудиту, потребує подальших досліджень і розробок методика проведення контролю. Ефективна робота внутрішніх аудиторів повинна сприяти стабільності і розвитку суб'єкта господарювання і потребує застосування новітніх методик та постійного розширення інформаційного простору.

Відповідно до «Глосарію термінів» Міжнародних стандартів аудиту: «...внутрішній аудит – це діяльність з оцінювання, яка організована в межах суб'єкта господарювання і яку виконує окремий відділ» [1, 235].

До функцій внутрішнього аудиту стандартами віднесено перевірку, оцінювання та моніторинг адекватності й ефективності функціонування систем бухгалтерського обліку і внутрішнього аудиту.

Як справедливо зазначає Дорош Н.І., на підставі вивчення праць науковців в галузі аудиту, характерними особливостями інститутів внутрішнього аудиту є те, що до них належать і ревізори та ревізійні комісії, які призначаються власниками економічного суб'єкта. Також вона підкреслює, що можливість виконання функцій внутрішнього аудиту ревізійними комісіями зумовлена їх незалежністю, передбаченою відповідними законами, які регламентують діяльність підприємств окремих організаційно-правових форм [2, 246].

Так як служба внутрішнього аудиту підпорядкована керівництву підприємства, то вважається, що внутрішні аудитори не можуть об'єктивно оцінити достовірність операцій з власним капіталом і забезпечити повне висвітлення дотримання прав

власників, при наявності конфлікту інтересів між керівником і власниками та зловживань з боку керівництва, яке не бажає показати реальний стан справ.

Таким чином досягнення поставлених завдань відбувається за рахунок виконання внутрішнім аудитом певних функцій: збір, обробку і аналіз інформації про фактичні результати діяльності всіх підрозділів підприємства, порівняння їх із запланованими показниками, виявлення відхилень та аналіз причин цих відхилень; розробку необхідних заходів. Важливим заходом є розробка стандартної системи звітності та її аналіз; дослідження: оцінка і класифікація ситуацій, формулювання проблем та напрацювання рішень для вирішення завдань (вивчення грошових коштів та їх руху, затрат, прибутку, фінансової звітності, аналізу відносних показників, оцінці інвестицій тощо); діагностика: визначення сильних і слабких сторін в поточній діяльності та діяльності, яка планується підприємством, на підставі проведеного дослідження; консультування: вдосконалення чи формування нового підходу до виробничої чи управлінської діяльності і підвищенню ефективності роботи підприємства в цілому; регулювання (координації): впровадження конкретних рішень.

Функції внутрішнього аудиту підприємства визначаються його завданнями і метою діяльності, різноманіттям об'єктів для перевірки і включають наступні елементи: перевірку системи бухгалтерського обліку, її моніторинг і розробка рекомендацій щодо покращення; перевірку бухгалтерської і оперативної інформації, включаючи аналіз застосовуваних засобів і способів ідентифікації і оцінки такої інформації; спеціальне вивчення окремих статей звітності, включаючи детальні перевірки операцій та залишків по бухгалтерських рахунках; перевірку дотримання законів, нормативних актів, вимог облікової політики, рішень і вказівок керівництва і власників (загальних зборів); перевірку діяльності окремих ланок управління; - перевірку наявності, стану і забезпечення збереженості майна; розробку та надання пропозицій по ліквідації виявлених недоліків і рекомендацій по підвищенню ефективності управління [3].

Проте, для успішної реалізації своїх функцій, суб'єкти внутрішнього аудиту підприємства повинні виконувати такі обов'язки: визначати методи і джерела отримання інформації

щодо діяльності підприємства; встановлювати порядок використання отриманої інформації; визначати чинники (фактори), що впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства. Доцільно також врахувати, що для ефективного виконання своїх функцій служба внутрішнього аудиту не повинна брати участі у виконанні чи управлінні іншими видами діяльності, які вона має перевіряти.

Таким чином, на організацію системи внутрішнього аудиту багато в чому справляють свій вплив розміри і галузева приналежність підприємства, причому побудова аудиторської служби, її функціонально-організаційна і ієрархічна структура має узгоджуватись із формами організації бухгалтерського, податкового і управлінського обліку, прийнятих на підприємстві, автоматизацією облікових процесів і кваліфікацією працівників – аудиторів.

Література:

1. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: видання 2006 року / Пер. з англ. мови О.В.Селезньов, О.Л.Ольховікова, О.В.Гик, Т.Ц.Шарашидзе, Л.Й.Юрківська, С.О.Куліков. – К.: ТОВ «ІАМЦ АУ «СТАТУС», 2006. – 1152 с.
2. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. – 402 с.
3. Андреев В.Д. Практический аудит (справочное пособие). – М.: Экономика, 1994. – 366с.